

efter de vedkommende sig allerunderdanigst have at rette. Givet
paa Vort Slot Christiansborg udi Vor Kongelige Residents-Stad
Kiøbenhavn den 25de Martii 1791.

Under Vor Kongelige Haand og Signet,

C h r i s t i a n R.

(L. S.)

C. v. Brandt.

Schow.

Colbiörnsen.

Reiersen.

7. F o r o r d n i n g,

angaaende

hvorledes god Orden skal haandthæves ved

Hoveriet paa Jorde-Godserne

D a n m a r k.

Ni Christian den Syvende, af Guds Naade, Konge
til Danmark og Norge, ic. ic. Giøre alle vitterligt:

At,

At, da Vi med landsfaderlig Glæde have seet de første velgiørende Virkninger af de Anordninger, ved hvilke Vi i Vort Rige Danmark i adskillige Henseender noiere have bestemt Jordegodseiernes og Fæstebøndernes gjensidige Rettigheder og Pligter, samt løst Stavnssbaandet for Bondestanden; saa ere Vi end videre betænkte paa, med lige Hensigt til baade Jorddrotternes og Bøndernes Rettigheder og Fordele, alt mere og mere at anordne, hvad Vi eragte tjenligt til god Ordens Fremme, enhvers Rettigheders Haandthævelse og Agerdyrkningens Forbedring, hvorved Vi, under Guds Belsignelse, haabe at legge en sikker og varig Grund til Velstandens mere Udbredelse blant Vore kiære Undersaatter.

Vi ville derfor, ligesom Vi under Dags Dato giennem Vort danske Cancellie have tilkiendegivet Vores allernaadigste Villie om adskilligt, Politievæsenet angaaende, herved anordne, hvad Vi til god Ordens Haandthævelse ved Hoyeriet ansee fornødent.

§. 1.

Naar den hoyeriepligtige Bønde tilsiges at forrette Vegt og Arbeide, da skal han forrette det efter sin bedste Evne, i Overeensstemmelse med de Anordninger, som enten ere, eller herefter vorde, udgivne. Han og Tienestefolk bør derved vise sig hørige og lydige saavel imod Jorddrootten, som imod dem, han betroer Tilsynet ved eller Bestyrrelsen af Arbeidet.

§. 2.

Hoyerie-Bønderne bør tilsiges Aftenen før de skulle møde, samt dem, saavidt muligt, tilkiendegives hvad Arbeide, der skal forrettes, paa det at de kunne belave sig dertil og være forsynede med de til Arbeidet brugelige Redskaber; dog maa det i Høe- og Kornhøsten være Jorddrootten tilladt, alene at advare Bønderne Dagen forud om det Arbeide, som, ifald Veiriget vil tillade det, skal foretages, og derefter samme Dag, Arbeidet skal skee, først bestemt at tilsi dem til samme.

Det forstaaer sig, at saadant Hoyerie, som ikke af Jorddrootten kan forudsees, naar det behøves, saasom Høets Redning, ved hastigen paakommende

Oversømmelser: paa de Steder, hvor Tanggihierder bruges, Tangens Biergning fra Søen, naar den af samme er opkastet: og hvad mere af lige Beskæftenhed, der maatte forefalde og ei taaler Ophold, maa kunde tilsiges strax, naar det er fornødent.

§. 3.

Eigesaa forstaaer det sig, at hvad i denne foregaaende §. er befalet, alene vedkommer Fæstebøndernes Arbeide til Jorddrotten, og ikke Amts- eller Konge-Keiser, eller andet for det Almindelige fornødent Arbeide, Keiser, Bagthold o. s. v., som det efter Lovene paaligger Bore Embedsmænd og tildeels Jorddrotterne at foranstalte. Saaledes skulle disse, for Exempel, i Tilfælde af Jlds-vaade, Dvægsnge, eller andre uhykkelige Tildragelser, være berettigede at tilsiige Bønderne, og de forbundne til, uden mindste Ophold, at møde, hvad enten de ere Hoveriepligtige eller ikke, og at forrette det, som dem befales, da denne Forordning ikke maa mistydes til at lægge Bore Embedsmænd eller Jorddrotterne Hindringer i Veien udi Haandthævelsen af Bore Anordninger.

§. 4.

Saaavel Jorddrotterne selv, som de Betiente, de bruge ved Hoveriet, skulle vise Bønderne og deres Tienestefolk, uden Haardhed, til rette, og søge ved god Begægnelse at opmuntre dem til deres Fæstepligtens villige Opfyldelse.

§. 5.

a) Ved det Slags Arbeide, som er tildeelt Bønderne efter bestemt Maal eller Andeel, skal enhver have Frihed til at gaae Hiem, naar hans Arbeide er forrettet; dog skal Jorddrotten være berettiget at tilholde Hovbudene at arbejde 10 Timer, om Dageus Længde det tillader og Arbeidet ikke i kortere Tid er bleven fuldført; men ved alt andet Arbeide bør de gaaende Bud, indtil Vi bestemme, hvad der skal ansees for een Dags Gierning, arbejde 10 Timer til Hove, saalænge Dagen det tillader, og i øvrigt holde Hviletimer, efter Skil og Brug paa Godset; dog uden Afgang i de bestemte 10 Arbeidstimer.

b) Paa

b) Paa den Tid af Aaret derimod, Dagene ere saa korte, at, naar Hviletiden fraregnes, ikke 10 Timer blive tilovers til Arbeidet, fra Solens Opgang til dens Nedgang, bør Hovbudene ifkun nyde 1 Times Hvile, fra Klokken 12 til 1, men dog møde til Arbeidet ved Solens Opgang, og ikke forlade det, førend ved dens Nedgang.

c) Finde Bønderne, at de eller deres Folk ved et eller andet Arbeide kunne udholde længere, end 10 Timer, og de, for at fremme samme og spare Tiden, ønske at vedblive Arbeidet, da bør deres Tienestetjyende dog ikke i saadanne Tilfælde vægre sig ved at arbejde længere.

§. 6.

Den Bønde, som enten selv eller ved hans Hovbud uforsvarligen forretter Arbeidet til Høve, skal Jorddrotten eller hans Betiente være berettiget til at vise ud af Marken eller fra Arbeidet. Og dog skal Bønden, saasnart han igien tilsiges til det for ham da tilbagestaaende Arbeide, være pligtig til at forrette det, og desuden bøde til Sognets Fattige 1 Mk., for et gaaende Bud, naar Arbeidet ikke har været tilbørligen forrettet, i Høstens Tid, og ellers 8 Sk.; men, i Høst- og Pløie-Tid, for en Bogn eller Plov $\frac{1}{2}$ Rdlr., og paa andre Tider for en Bogn 24 Sk. End videre bør den Skyldige erstatte den Skade, som, ved saadan Forseelse, kan være forvoldet Jorddrotten.

§. 7.

Kommer noget Hovbud for sildig, da skal det, for hver Time det forsummer, betale 4 Sk. til Sognets Fattige.

§. 8.

Udebliver nogen, da skal han tilsiges en anden Dag at forrette det forsumte Arbeide, og desuden, saafremt han ingen uomgiængelig Forhindring har havt, da bøde for et gaaende Bud, som udebliver, 1 Mk., og for en Røgt $\frac{1}{2}$ Rdlr.; men er det i Høsten eller til at pløie, da skal han betale dobbelt.

§. 9.

Viser nogen Bonde sig ulydig eller opsætsig ved Arbeidet, da skal han derfor bøde fra 2 Mk. til 2 Rdlr.; men er det en Tienestetnende eller en Huusmand, da skal den Skyldige bøde fra 8 Sk. til $\frac{1}{2}$ Rdlr., alt efter Forseelsens Beskaffenhed. Forseer sig nogen herudi, i flere, til Arbeide samlede, Bønder eller Hovbuds Paasyn, og derved giver disse et ondt Exempel, da skal den Skyldige straffes dobbelt. Og dersom han er Fæstebonde eller Huusmand, da tillige have sit Fæste forbrudt, naar han 3die Gang heri forseer sig.

§. 10.

Skulde nogen forgaae sig saavidt, at han søger at forføre andre Bønder eller Hovbud til lige Opsætsighed, måa Jorddroten lade hans Person arrestere, og han dømmes til at bøde fra 4 Rdlr. til 10 Rdlr., men, dersom Forbrudelsen er udmærket stor, til at hensættes flere Maaneder eller Aar i nærmeste Tugt- eller Forbedrings-Huus, og i sidste Tilfælde Fæstebonden og Huusmanden tillige have sit Fæste forbrudt.

§. 11.

Hvo der ikke formaaer at betale de idømte Bøder, skal affone dem med Fængsel paa Band og Bred, efter det, som i Forordningen af 6te December 1743 er bestemt, og, i Tilfælde, at noget Tienestetnende er tildømt at betale saadan Mulet, da skal sammes Husbond være forpligtet at indeholde den, saavel som Processens Omkostninger, af dets Løn, saavidt denne tilstrækker.

§. 12.

Skulde nogen, imod Formodning, vise sig saa opsætsig og dristig, med Ord eller Gierninger, personligen at angribe Jorddroten, eller dennes Inspecteur, Forvalter eller Ridefoged, Skovrider eller Skytte, Ladefoged eller Bondefoged, naar disse ere i deres Husbonds lovlige Erinde, eller og Forpagteren paa Gaarden, da skal den Skyldige dømmes til en følelig Penge-Mulet, eller til at hensættes i Forbedrings-Huset, eller Tugthuset, eller nærmeste

meste Fæstning, endogsaa paa Livstid, alt efter Forbrydelsens Beskaffenhed, i Hensigt til den fornærmedes Person og Sagens øvrige Omstændigheder, og skal han, om han har forgrebet sig paa Jorddrotten, tillige forvises Herredet.

§. 13.

Den i Lovens 6te Bogs 5te Kapitels 5te Artikel tilladte Huusstraf maa aleene udøves af Jorddrotten selv, hans Inspecteur, Forvalter eller Ridefoged, Ladefoged, og Skovrider eller Skytte, naar og imedens Hoveriet skeer under deres Bestyrelse, saa ogsaa, hvis Gaarden er forpagtet, af Forpagteren, saafremt Jorddrotten overdrager ham denne Myndighed; i hvilket sidste Tilfælde saadant bør bekiendtgjøres for Bønderne paa Godsset. Dog ville Vi, at Gaardsfæsterne og deres Hustruer herefter ikke mere skal kunne paalegges nogen Huus-Straf, da saadant strider imod den Afgtelse, dem, som selv Huusfædre og Huusmødre, tilkommer.

§. 14.

Ligesom Vi ville haandthæve Jordegodseierne og deres Betiente i den Ansæelse og Myndighed, som de nødvendigen, naar god Orden paa deres Godser skal vedligeholdes, bør have, saa ville Vi ogsaa: at dersom, imod Formodning, nogen Jorddrot eller hans Betiente, eller Forpagteren, skulde straffe en Uskyldig, eller mishandle nogen, til Skade paa Helbred og Lemmer, da skal den Fornærmede derfor, efter Lovens 6te Bogs 5te Kapitels 5te og 10de Artikler, være beføiet til at paatale sin Ret, som imod en Fremmed, og skulde den Fornærmede endnu, i Kraft af Forordningen under 20de Junii 1788, være bunden til Godsset, da skal Dommeren, foruden anden Erstatning, dømme ham til at være strax frie for Stavnshaandet; og, i Tilfælde, at nogen af Jorddrottens Betiente i denne Henseende skulle forsee sig, ham uafvidende, da skal Jorddrotten være berettiget til, uden Opsigelse, at afskedige en saadan Betient, og være pligtig at tilbageholde hans Løn, indtil den Forurettede er bleven tilfredsstillet.

Skulde nogen, som af Godseieren er bleven overdraget at øve Huusstraf, paa dennes Begne, misbruge saadan Myndighed mere, end een Gang, da maa Jorddrotten ikke østere betrore ham Magt til at straffe.

§. 15.

Skulde nogen Bonde, formedelst urigtige Foranstaltninger ved Tilsi-
gen eller Tilsynet med Hovet, uden Nødvendighed forvoldes betydeligt Op-
hold i sit Arbeide, da skal han derfor tilkiendes lige saa meget i Skades Er-
statning, som han skulde have betalt i Straf, isald han havde forømt Hov-
Arbeidet; og dersom nogen Bonde besværes med ulovligt Hovet, da ville
Vi, naar han derom indkommer med beføiet Klage, forunde ham beneficium
paupertatis; og dersom Jorddrottens Forhold, imod Formodning, skulde be-
findes særdeles lovstridigt, maa han desuden vente at blive underkastet Vor
General-Fiscals Tiltale.

Indkommer Bonden med aldeles ugrundet Klage, da kan saavel han,
som den, der maatte have forledet ham til at indgive, eller haver opsat, samme
Klage, vente at blive anseet efter Anordningernes Strænghed.

§. 16.

Skulde nogen Jordegodsseier i Hestens Tid og ellers, naar Arbeidet in-
gen Udsættelse taaler, finde sig foranlediget til at klage over, at Bønderne ikke
ville forrette det dem paaliggende Hovet, da bør Amtmanden, paa det at
Hovedgaardens Arbeide, indtil Dom kan affiges, intet Ophold skal lide, være
bemyndiget at mulctere hver Bonde med 1 Rdlr. daglig, indtil de forrette Ar-
beidet, hvilken Mulct ved Udpantning strax skal inddrives, dog med Regres
for Bønderne, om de ved Dom skulde findes at være blevne tilsagte til andet
Arbeide, end det, hvortil de vare pligtige; dog skal det paaligge Jordegods-
seieren, strax at forfølge Sagen til Dom, saafremt det af den paagældende
paastaaes, hvorefter Rettens-Middel ved Udpantningen bør kræve, og Bonden
afgive, sin Erklæring; ligesom og Dommeren skal indberette til Amtmanden den
holdte Forretning, saavelsom, i Tilfælde af Søgmaal, dets Udfald.

Gaaer Dommen Jorddrotten imod, skal han tilpligtes, foruden Skades-
Erstatning, at give Bonden fuld Opretning for den ham ved Udpantningen
tilføiede Fornærmelse. Jorddrotterne skulle ellers være uberettigede til, saa-
længe Hesten varer, at tilsige Bønderne til andet, end høistnødvendigt Hov-
Arbeide, som ikke til en anden Tid kunde være bleven, eller blive, forrettet.

§. 17.

§. 17.

Alt Paatale skal skee strax, og ingen Klage modtages over nogen Fornærmelse ved Hoveriet, enten af Jorddrot eller Bonde, naar den er ældre, end 4 Uger.

§. 18.

Rettergangsmaaden i alle fornævnte Tilfælde, skal være den samme, som den, der findes bestemt i Forordningen af Dags Dato, betræffende adskilligt, om Politievræsenet paa Landet i Danmark.

Overbeviiſte om, at Jorddrotter og Fæstebønder selv indſee, at det er deres fælles Fordeel, at handle billigen med hinanden og at leve ſammen i Enighed, vente Vi, at ingen Jorddrot vil paalægge Hoverie-Bønderne andet eller mere, end Bore Anordninger og Bøndernes Fæstebreve hiemle ham, og at ikke heller de hoveriepligtige Bønder lade ſig forføre til Modtvillighed og Egenraadighed; da det er Bores alvorlige Villie, at Jorddrotterne ligesaa lidt ſom Bønderne ſkulle fornærmes, og at diſſe tilbørligen ſkulle forrette det Hov-Arbeide, ſom dem paaligger; og derſom de ſkulde formene ſig fornærmede derved, at enten mere, eller andet Hoverie af dem fordres, end det, de troe ſig pligtige til at forrette, da ſkulle de dog adlyde Jorddrottens, Forpagterens eller diſſes Betientes Tilſigelse, og naar de have gjort Arbeidet, da førſt ſømmeligen henvende ſig til Jorddrotten med den Erbødighed, de ſkylde ham, for i Mindelighed og uden Bidtøſtighed at ſage Sagen afgjort; men ſan ſlig mindelig Afgjørelſe ikke opnaaes, ſkulle de i Stilhed og uden at tilſidesætte deres Fæſtepligter, henvende ſig med deres Anliggende til vedkommende Amtmand, ſom Vi herved paalegge, uden Ophold, at ſøge Sagen paa billigſte Villkaar bilagt; og maa ingen Dommer antage nogen Sag, Hoveriet betræffende, forinden ſaadan Amtmandens Mellemhandling er foregaaet og Sagen af ham til Retten henviiſt.

Vi ville ogſaa, at Bore Landsoldater og Landrecruter, ſom Vi ved Bores Forordning af 20 Junii 1788 have viiſt ſaa ſtore Belgierninger, ſkulle, paa de Godſer, hvor de opholde ſig, give andre Tienestetnende Exempel af Enighed, og at hine ligesaa lidt, ſom diſſe, maae troe ſig unddragne fra den Myn- dighed, ſom ved Arbeidet tilkommer Jorddrotten, hans Betiente og deres Hov-
bønde;